

Dokuz Umde

23 Nisan 1920'de çalışmalarına başlayan Türkiye Büyük Millet Meclisi işgalci güçleri Anadolu'dan atarak amacına ulaşmıştı. Barışı gerçekleştirecek, ekonomik kalkınmayı sağlayacak ve halkın refah düzeyini yükseltecek önlemleri almak için Meclisin yenilenmesine ihtiyaç duyuldu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Aydın milletvekili Esat Efendi ve 120 arkadaşı'nın verdiği önergeyi kabul ederek 1 Nisan 1923'te seçimlerin yinelenmesi kararını aldı. Ancak elindeki işleri bitirebilmek için 16 Nisana kadar çalışmalarını sürdürdü. Henüz barış antlaşması yapılmamış, İtilaf Devletlerinin İstanbul'daki askerleri çıkarılmamış olmasına rağmen ülke yeni bir seçim ortamına girdi. **Gazi Mustafa Kemal Paşa (Atatürk)**, yeni oluşacak Mecliste birlikte çalışacağı arkadaşlarını ortak bir program etrafında toplayabilmek için 8 Nisan 1923'te bir seçim bildirisi yayınladı. Bir giriş ve 9 maddeden oluşan bu seçim bildirisinde özetle şu konular üzerinde durulmuştu: Ülkeyi ve ulusu dağılmaktan ve yok olmaktan kurtarmak için ulustan aldığı mutlak yetki ile toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi ulus egemenliğine dayanarak bir halk devleti kurdu. Üstlendiği görevin önemli bir bölümünü yerine getirdiği için 1 Nisan 1923'te seçimlerin yenilenmesi kararını aldı. Önümüzdeki dönemde barışı sağlamak, iktisadî gelişmeyi temin etmek ve her türlü örgütlenmeyi tamamlayarak ülkeyi ve ulusu refaha kavuşturmak amacımız olacaktır. Yeni çalışma sürecinde Meclisin çoğunluğunu bu amaç etrafında toplayabilmek ve ülkeyi ulus egemenliği çerçevesinde siyasî örgütlenmeye kavuşturabilmek için bir **Halk Partisi** kurulacaktır. Mecliste bulunan **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu**, Halk Partisi'ne dönüştürülecektir. Adı geçen partinin halk egemenliğini, yenileşmeyi, maddi ve manevi alanda gelişmeyi esas alan geniş ve gelişmiş bir programı tüm üyelerin görüş ve onayına sunacaktır. Grubumuz aşağıdaki umdelerle (ilkelerle) yeni seçime katılmaya karar vermiştir. Bu umdeler ülkenin ivedi ihtiyaçlarını karşılamak üzere birçok uzmanın görüşü ve İzmir'de toplanan **İktisat Kongresi** sonuçlarına göre belirlenmiştir.

Umde 1- Egemenlik kayıtsız koşulsuz ulusundur. İdare yöntemi halkın doğrudan doğruya kendi kaderini belirlemesi esasına dayanır. Ulusun gerçek temsilcisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. Türkiye Büyük Millet Meclisi dışında hiçbir kişi, hiçbir makam, hiçbir güç milletin yazgısına egemen olamaz. Tüm yasalaştırma çalışmalarında, her çeşit örgütlenmede, genel eğitimde ve iktisadi konularda milli egemenlik ilkesi doğrultusunda hareket edilecektir. **İcra Vekillerinin** (Bakanlar kurulunun) görev ve sorumluluklarını belirleyen yasa, vilayetlerin yerel işler konusunda "manevi şahsiyetlerini ve muhtariyetlerini" kullanabilmelerini öngören Şûralar yasası, vilayetlerin iktisadî ve toplumsal ilişkileri itibarıyla birleştirilerek Genel Müfettişlikler Oluşturma Yasası, Nahiye Yasası hızla çıkarılacak ve uygulanacaktır.

Umde 2- Egemenlik ve hükmetme yetkisi Türkiye halkının gerçek temsilcisi olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin manevi şahsında toplanmış olduğu için, Türkiye Büyük Millet Meclisininin 1 Kasım 1922'de verdiği **Saltanatın Kaldırılması**'na ilişkin karar değiştirilmez ilkedir. Dayanağı Türkiye Büyük Millet Meclisi olan Hilafet, İslâm dünyası için ulu bir makamdır.

Umde 3- Ülkede iç güvenliğin kesin olarak sağlanması en önemli görevlerden biridir, bu amaç milletin istek ve ihtiyacına uygun olarak yerine getirilecektir.

Umde 4- Mahkemelerin hızlı bir şekilde adalet dağıtabilmeleri sağlanacak, yasal mevzuat milli ihtiyaçlarımıza, bilimsel hukuk anlayışına göre yeni baştan iyileştirilecek ve tamamlanacaktır.

Umde 5- Aşar yönteminde halkın şikâyetine ve mağduriyetine yol açan kısımlar iyileştirilecek, tütün ekimi ve ticaretini

milletin yararına dönüştürecek önlemler alınacak, mali kurumlar çiftçilere, sanayicilere ve ticaretle uğraşanlara kolayca borç verecek bir şekilde getirilecek, Ziraat Bankası'nın sermayesi artırılacak, çiftçilere daha kolay ve daha çok yardım yapması sağlanacak, ziraat makineleri getirilecek ve çiftçilerimizin ziraat aletlerinden kolayca yararlanmaları sağlanacak, ham maddesi ülkemizden çıkarılan eşyayı ülkede üretmek için koruyucu ve özendirici önlemler alınacak, ivedi ihtiyacımız olan demir yolları için vakit geçirilmeden girişimde bulunulacak, ilk eğitim birleştirilecek, tüm okullarımız ihtiyacımıza ve çağdaş esaslara uygun hale getirilecek, öğretmenlerin yükseltmeleri sağlanacak, uygun araçlarla halkın aydınlatılmasına ve eğitilmesine çalışılacak, sağlık ve sosyal yardım kuruluşları iyileştirilecek, buralarda çalışanları koruyucu yasalar çıkarılacak, ormanlarımızda teknolojik gelişmelere uygun olarak, madenlerimizin en yararlı bir şekilde işletilmesini ve hayvanlarımızın iyileştirilmesini sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

Umde 6- Eylemli askerlik süresi kısaltılacaktır. Ayrıca okuma ve yazma bilenlerle askerde okuma-yazma öğrenenlerin de askerlik süreleri kısaltılacaktır.

Umde 7- Emekli olan subayların yaşamlarını en iyi bir şekilde sürdürmeleri sağlanacaktır. Ulusun bağımsızlığı ve yurdun savunulması uğrunda sakat kalan kişilerin, ordu emeklilerinin, dul ve yetimlerinin sefaletine meydan vermeyecek önlemler alınacaktır.

Umde 8- Halk işlerinin hızlı bir şekilde yerine getirilmesi; memurların yasal çerçeve içinde düzgün bir şekilde çalışmalarına bağlı olduğu için memur eksiklikleri giderilecek ve tüm devlet daireleri denetime tabi tutulacak, memurların atanma, görevden çıkarılma, yükseltme ödüllendirme, emekli edilme koşulları belirlenecektir.

Umde 9- Harap olan ülkenin hızlı bir şekilde onarılması için devletçe yapılacak hizmetler yanında inşaat ve tamirat için yer yer özel şirketlerin kurulmasını özendirecek kurallar konacaktır. Mali, iktisadi, idari bağımsızlığımızı sağlamak koşuluyla bir barış ortamının oluşturulmasına çalışılacaktır. Bu koşulları sağlamayan barış antlaşmasını kabul etmeyeceğiz.

Görüldüğü gibi yeni devletin inşası sırasında ivedi olarak çözümlenmesi gereken konular 9 madde halinde toplandığı için bu belge tarihimize 9 umde olarak geçmiştir.

İhsan GÜNEŞ

KAYNAKÇA

Ali Fuat Cebesoy'un Siyasi Hatıraları, Vatan Neşriyat, İstanbul 1957.

Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri IV, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1991.

Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 9 Nisan 1923.

TUNAYA, Tarık Zafer, **Türkiye'de Siyasal Partiler (1859-1952)**, İstanbul 1952.

17/08/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/dokuz-umde/?pdf=3690> adresinden erişilmiştir